

Spor Bilimleri Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Algı Düzeylerinin İncelenmesi

Beydanur DEMIRBILEK^{1*}, Yeşim KARAÇ ÖCAL², Ebru Olcay KARABULUT³

¹Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0009-0007-7786-624X>

²Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0000-0003-2754-9274>

³Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0000-0002-6086-5255>

To cite this article/ Atf için:

Demirbilek, B., Karaç, Y., ve Karabulut, E. O. (2024). Spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-13.

Özet

Bu araştırmada spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim gören 121 kadın, 181 erkek olmak üzere toplam 302 öğrenci gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan kişisel bilgi formu ve öğrencilerin engellilere yönelik algı düzeylerini belirlemek amacıyla Diğer ve Yıldız (2021) tarafından hazırlanan "Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin dağılımı Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiş olup basıklık ve çarpıklık değerleri dikkate alındığında verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Verilerin analizinde Independent-Samples t testi, One-Way ANOVA ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda spor bilimleri öğrencilerinin engelli bireylere yönelik algı düzeylerini okunulan bölüm değişkenine göre spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören puan ortalamalarının diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş ile engelli bireylere yönelik algı değişkeni arasında ise benimsemek ve farkındalık alt boyutlarında negatif yönlü düşük düzeyde ve anlamlı bir fark bulunduğu tespit edilmiştir. Medeni durum değişkenine göre bireysel destek alt boyutunda evli bireylerin puan ortalamalarının bekar bireylerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet, sınıf, çevrede ve ailede özel eğitime muhtaç birey olup olmama değişkenlerine göre ise anlamlı fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Spor Bilimleri, Engelli Bireyler, Algı Düzeyleri, Üniversite Öğrencileri

Examining the Perception Levels of Sports Sciences Students towards Disabled People

Abstract

This research aimed to examine the perception levels of sports science students towards disabled people. A total of 302 students, 121 female and 181 male, studying at Yozgat Bozok University in the 2023-2024 academic year participated in the research voluntarily. In the study, a personal information form developed by the researchers was used as a data collection tool and the "Perception Scale towards Disabled Individuals" prepared by Başka and Yıldız (2021) was used to determine the students' perception levels towards disabled people. The distribution of the data was examined with the Kolmogorov-Smirnov test, and when the kurtosis and skewness values were taken into account, it was determined that the data showed a normal distribution. Independent-Samples t test, One-Way ANOVA and Pearson correlation analysis were used to analyze the data. As a result of the analysis, it was concluded that the average score of the students studying in the sports management department was significantly higher than the average score of the students studying in other departments, according to the

department variable in which the perception levels of sports science students towards disabled individuals were studied. It was determined that there was a low-level and significant negative difference between age and the perception variable towards disabled individuals in the sub-dimensions of acceptance and awareness. According to the marital status variable, it was concluded that the average score of married individuals in the individual support sub-dimension was significantly higher than the average score of single individuals. It was concluded that there was no significant difference according to the variables of gender, class, environment and family, and whether or not there was an individual in need of special education.

Keywords: Sports Sciences, Disabled Individuals, Perception Levels, University Students

GİRİŞ

Birey, farklı ruhsal, psikolojik, fiziksel ve sosyal boyutları olan özelliklere sahiptir. Bireyler arasındaki bu farklılıkların gelişimsel etkileri vardır ve bu etkiler bireyin gelişimsel düzeyi hakkında bilgi sağlamaktadır. Yaşamın ileri dönemlerinde artan yetersizlik, bireysel ve toplumsal beklentiler yönünden önemli oranda sorun teşkil etmekte ve bu kişiler zihinsel, sosyal, fiziksel ve tıbbi yetersizliklerine göre sınıflara ayrılmaktadır (İlhan ve Esentürk, 2014).

5373 sayılı kanunda tanımlanan engelli; fizyolojik, psikolojik ve duyuşsal yeteneklerinde belirli oranda eksiklik olmasından dolayı toplumdaki diğer kişilerle eşit koşulda etkili ve tam katılımı sınırlandıran çevrenin durumundan etkilenen birey şeklindedir (Engelliler Hakkında Kanun, 2005: 3). Dünya Sağlık Örgütü ise Engellilik kavramını herkesin yaşamının belirli bir aşamasında yaşayabileceği, insani işlevlerinde ortaya çıkan kalıcı veya geçici zorluklar olarak tanımlamaktadır (World Health Organization, Dünya Engellilik Raporu, 2011:1). Bu anlamda engellilik, belirli bir uzvun yokluğu veya kusuru olduğu gibi, öz bakım veya çalışma yeteneğinde sınırlamalara neden olan kusurlu bir organ olarak da tanımlanabilir. Diğer taraftan engellilik, işlevlerde bozulma veya yokluk olarak ifade edilebileceği gibi, engellilik, bozulmaya bağlı olarak aktivitelerde kısıtlılık olarak da ifade edilebilir. (Babadağ, 1996). Dünya çapında yapılan araştırmalara baktığında engelli nüfusun toplam nüfusun önemli bir yüzdesini oluşturduğunu görülmektedir (Ramadass vd., 2018).

“Sakatlık”, “engellilik”, “özürlülük” terimleri ve bu terimlerin farklılıkları ve dünya genelindeki yaygınlıkları sıklıkla tartışılan başlıklardandır ancak bu terimler arasındaki farkların günlük yaşamda bir önemi yoktur. Çünkü asıl önem arz edenin, bireyin engellilik durumu kavramını tanımlamaktan ziyade engelli kişilerin diğer insanlara bakarak farklı hizmet gereksinimlerine sahip olduğunun farkına varılmasıdır. (Şahin, 2004). Toplumun özel ihtiyaçları olan kişilere ilişkin algıları farklılık göstermektedir. Geçmişten günümüze bu farklılıklar iyiye doğru gitmektedir (Aslan ve Şeker, 2013). Dolayısıyla diğer insanların engelli bireylere ilişkin anlayışları onların tutumlarını olumlu yönde etkilemektedir (Akbuğa ve Gürsel, 2007; Gözün ve Yıkılmış, 2003; Orel ve diğerleri; Sarı ve Bozgeyikli, 2002; Tavail ve Özyürek, 2009). Ancak bu tutumları olumlu yönde geliştirmek ve değiştirmek için doğru bilgiye sahip olmak ve etkileşimin olması önemli bir noktadır (Özkubat, Sanır, Töret, ve Babacan, 2016).

Farkındalık, geçmiş dönemde olup bitenlere veya geleceğe yönelik planlanmış duygu ve düşüncelere bakılmaksızın dikkati şimdiye yöneltmek ve bu anı kabul edip onaylamak olarak tanımlanabilir (Bishop vd., 2004).

Günümüzde spor, engellilerin topluma entegrasyonu için gerekli olan ve onlara bu anlamda yardımcı olan en önemli etkidir şüphesiz. Engelli bireyler dünya genelinde ve ülkemizde düzenlenen spor faaliyetleri sayesinde normal bireyler gibi spor yapabildiklerini bu konuda başarılı olduklarını ortaya koyarken aynı zamanda toplumdan kendini soyutlaştırmış olan engelli bireylere de çok güzel bir örnek oluşturmaktadır. (Yanikkerem ve Esmeray, 2017). Özel ihtiyaçları olan insanlar diğer insanlardan farklı eğitimsel ve gelişimsel ihtiyaçlara sahip olduklarından dolayı kişisel farklılıklarına göre uyarlanmış çalışma ve bunlarla uyumlu materyallere ihtiyaç duymaktadır (Aral ve Gürsoy, 2018).

Ne yazık ki engellilerin fiziksel ve rekreasyonel faaliyetlere katılımları engelli olmayanlara göre istenilen oranda değildir. Engelli bireylerin düzenli fiziksel aktivitelere katılarak topluma kazandırılması onların yaşam doyumlarını artıracak ve ruhsal hallerini iyileştirecektir. Ancak engelli bireyler erişilebilirlik, ulaşım, farkındalık, maddi nedenler, bilişsel bozulma gibi birçok engelle karşı karşıya kalmaktadır (Diaz, Miller, Kraus ve Fredericson, 2019).

Engellilerin spora katılımı desteklemek için öğretmen ve antrenörlere yöneticilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç da spor bilimleri fakülteleri mezunları tarafından giderilebilmektedir. Bu bilgiler ışığında spor bilimleri eğitimi alan ve gelecekte engellilerin spora katılımını destekleyecek bireylerin bu konudaki düşünceleri önem arz etmektedir. Buna istinaden bu çalışmanın amacı spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerini incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, spor bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin engelli bireylere yönelik algı düzeylerini ortaya çıkartarak çeşitli değişkenlerle karşılaştırılması hedeflenmiştir. Bu amaçla çalışma genel tarama modeli niteliğindedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Yozgat Bozok Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemini ise gönüllülük esasına göre katılan 121 kadın, 181 erkek olmak üzere toplam 302 öğrenci gönüllü olarak katılım göstermiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ve öğrencilerin engellilere yönelik algı düzeylerini belirlemek amacıyla Diğer ve Yıldız (2021) tarafından geliştirilen “Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği” kullanılmıştır. Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği “benimsemek”, “farkındalık”, “bireysel destek” ve “toplumsal çevre” olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Benimsemek alt boyutu 7 madde (13, 20, 18, 7, 8, 14, 15) $\alpha = 0,80$; farkındalık alt boyutu 6 madde (10, 11, 12, 9, 17, 16) $\alpha = 0,73$; bireysel destek alt boyutu 4 madde (4, 6, 5, 19) $\alpha = 0,71$; toplumsal çevre alt boyutu ise 3 madde (2, 1, 3) $\alpha = 0,61$ şeklindedir. Maddelerin faktör yükleri 0,46 ile 0,77 arasında dağılmaktadır. Ölçek 5’li likert tipidir. Buna göre; “5: Kesinlikle Katılıyorum”, “4: Katılıyorum”, “3: Kararsızım”, “2: Katılmıyorum” ve “1: Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde belirlenmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Bu form demografik özelliklerini anlamaya yönelik olarak hazırlanan 7 soruyu içermektedir. Bu bölümde, çalışmaya katılan öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim görülen bölüm, medeni durum, ailede özel eğitilmiş birey var mı ve çevrenizde özel eğitilmiş birey var mı soruları sorulmuş ve bu sorular yanıtlanmıştır.

Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği

Engelli Bireylere Yönelik Algı Ölçeği “benimsemek”, “farkındalık”, “bireysel destek” ve “toplumsal çevre” olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 5’li likert tipidir. Buna göre; “5: Kesinlikle Katılıyorum”, “4: Katılıyorum”, “3: Kararsızım”, “2: Katılmıyorum” ve “1: Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 26.00 veri programı kurallarına uygun bir şekilde kodlanarak, cevapların kaydı yapılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği basıklık ve çarpıklık değerlerinden anlaşılmış ve parametrik testler tercih edilmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayıları +2 ile -2 aralığında ise normallik varsayımı kabul edilebilir (Field, 2018). Cinsiyet, medeni durum, ailede özel eğitilmiş birey var mı ve çevrenizde özel eğitilmiş birey var mı değişkenleri için Bağımsız Örneklem t-testi kullanılırken, sınıf düzeyi ve öğrenim görülen bölüm değişkenleri için tek yönlü varyans (ANOVA) kullanılmış farklılığın hangi boyutlar arasında olduğunu saptamak için ise Post-hoc testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Yaş değişkeniyle engelli bireylere yönelik algı ölçeği arasındaki ilişkiye bakılması içinde Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde istatistiksel analizler neticesinde elde edilen verilere ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Değişkenler	Gruplar	Sayı (N)	%
Cinsiyet	Kadın	121	40,1
	Erkek	181	59,9
Sınıf	Sınıf	62	20,5
	Sınıf	76	25,2
	Sınıf	97	32,1
	Sınıf	67	22,2
	Sınıf	67	22,2
Öğrenim Görülen Bölüm	Öğretmenlik	91	30,1
	Antrenörlük	137	45,4
	Yöneticilik	74	24,5
Medeni Durum	Evli	23	7,6
	Bekar	279	92,4
Ailede özel eğitilmiş birey var mı	Evet	27	8,9
	Hayır	275	91,1
Çevrenizde özel eğitilmiş birey var mı	Evet	119	39,4
	Hayır	183	60,4
Yaş	18	33	10,9
	19	45	14,9
	20	42	13,9
	21	70	23,2
	22	46	15,2
	23	25	8,3
	24	22	7,3
	25	7	2,3
	28	3	1,0
	31	3	1,0
	35	6	2,0
Toplam		302	100

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre %40,1'i (n=12) kadın, %59,9'u (n=181) erkekler oluşturmaktadır. Öğrencilerin sınıf değişkenine göre %20,5'i (n=62), 1. Sınıf, %25,2'si (n=76) 2. Sınıf, %32,1'i (n=97) 3. Sınıf ve %22,2'si (n=67) 4. Sınıf öğrencilerini oluşturduğu görülmektedir. Öğrenim görülen bölüm değişkenine göre %30,1'i (n=91) beden eğitimi ve spor öğretmenliği, %45,4'ü (n=137) Antrenörlük ve %24,5'i (n=74) spor yöneticiliği bölümünde öğrenim aldıkları görülmektedir. Medeni durum değişkenine göre %7,6'sı (n=23) evli iken %92,4'ü (n=279) bekar olduğu görülmektedir. Ailede özel eğitilmiş birey var mı değişkenine göre %8,9'u (n=27) ailesinde özel eğitime muhtaç birey var iken %91,1'in (n=275) özel eğitime muhtaç birey olmadığı gözlenmektedir. Çevrenizde özel eğitime muhtaç birey var mı değişkenine göre %39,4'ü (n=119) çevresinde özel eğitime muhtaç birey var iken %60,4'ün (n=183) çevresinde özel eğitime muhtaç birey olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerine ilişkin t testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	Sayı (N)	\bar{x}	Ss.	Sd	t	p
Benimsemek	Kadın	121	3,71	,86	300	-,756	,451
	Erkek	181	3,78	,81			
Farkındalık	Kadın	121	3,40	,83	300	,185	,853
	Erkek	181	3,38	,76			
Bireysel Destek	Kadın	121	3,74	,86	300	1,179	,239
	Erkek	181	3,62	,87			
Toplumsal	Kadın	121	3,56	1,03	300	,536	,592
	Erkek	181	3,50	1,02			
Toplam	Kadın	121	3,60	,75	300	,375	,708
	Erkek	181	3,57	,71			

Tablo 2 incelendiğinde; öğrencilerin engellilere yönelik algı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların sınıf düzeyi değişkenine göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerine ilişkin one-way anova sonuçları

Alt Boyutlar	Sınıf	Sayı(N)	\bar{x}	Ss.	F	P
Benimsemek	1.Sınıf (1)	62	3,73	,74	1,129	,338
	2.Sınıf (2)	76	3,65	,90		
	3.Sınıf (3)	97	3,7	,80		
	4.Sınıf (4)	67	3,91	,87		
Farkındalık	1.Sınıf	62	3,46	,747	,807	,491
	2.Sınıf	76	3,33	,73		
	3.Sınıf	97	3,45	,78		
	4.Sınıf	67	3,29	,91		
Bireysel Destek	1.Sınıf	62	3,63	,81	2,036	,109
	2.Sınıf	76	3,76	,92		
	3.Sınıf	97	3,52	,88		
	4.Sınıf	67	3,83	,81		
Toplumsal	1.Sınıf	62	3,48	1,04	2,199	,088
	2.Sınıf	76	3,62	,95		
	3.Sınıf	97	3,34	1,06		
	4.Sınıf	67	3,73	1,01		
Toplam	1.Sınıf	62	3,57	,67		
	2.Sınıf	76	3,59	,71		

3.Sınıf	97	3,51	,74	,796	,497
4.Sınıf	67	3,69	,74		

Tablo 3 incelendiğinde; öğrencilerin engellilere yönelik algı düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların bölüm değişkenine göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerine ilişkin one-way anova sonuçları

Alt Boyutlar	Bölüm	Sayı(N)	\bar{x}	Ss.	F	P	
Benimsemek	Beden Eğitimi Öğretmenliği (1)	91	3,75	,86	3,468	,032*	3 >2
	Antrenörlük (2)	137	3,68	,89			
	Spor Yöneticiliği (3)	74	3,96	,63			
Farkındalık	Beden Eğitimi Öğretmenliği (1)	91	3,15	,73	6,832	,001**	2,3>1
	Antrenörlük (2)	137	3,45	,84			
	Spor Yöneticiliği (3)	74	3,57	,69			
Bireysel Destek	Beden Eğitimi Öğretmenliği (1)	91	3,61	,75	4,787	,009**	3>1,2
	Antrenörlük (2)	137	3,57	,95			
	Spor Yöneticiliği (3)	74	3,94	,78			
Toplumsal	Beden Eğitimi Öğretmenliği (1)	91	3,53	,96	1,821	,164	-
	Antrenörlük (2)	137	3,42	1,08			
	Spor Yöneticiliği (3)	74	3,70	,97			
Toplam	Beden Eğitimi Öğretmenliği (1)	91	3,51	,63	4,143	,017*	3>1,2
	Antrenörlük (2)	137	3,52	,81			
	Spor Yöneticiliği (3)	74	3,79	,60			

Tablo 4 incelendiğinde; benimsemek alt boyutunda spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarının (Ort:3,96) antrenörlük bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarından (Ort:3,68) anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Farkındalık alt boyutunda antrenörlük bölümünde (Ort:3,45) ve spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarının (Ort:3,57) beden eğitimi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasından (Ort:3,15) anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireysel destek alt boyutunda ve engellilere yönelik algı toplam boyutunda ise spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasının (Ort:3,79) beden eğitimi öğretmenliği (Ort:3,51) ve antrenörlük (Ort:3,52) bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplumsal alt boyutunda ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 5. Öğrencilerin yaş değişkenine göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerine ilişkin pearson korelasyon testi sonuçları

Alt Boyutlar	Benimsemek	Farkındalık	Bireysel Destek	Toplumsal	Toplam
r	-,125	-,131	-,101	-,016	-,108
Yaş	,030*	,022*	,079	,783	,061
N	302	302	302	302	302

*p<,05

Tablo 5 incelendiğinde; benimsemek alt boyutunda ve farkındalık alt boyutunda düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bireysel destek alt boyutu, toplumsal alt boyut ve toplam boyutlarda ise anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6. Katılımcıların medeni durum değişkenine göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerine ilişkin t testi sonuçları

Alt Boyutlar	Medeni Durum	N	\bar{x}	Ss.	Sd	t	p
Benimsemek	Evli	23	3,968	,784	300	1,271	,205
	Bekar	279	3,738	,838			
Farkındalık	Evli	23	3,529	,664	300	,861	,390
	Bekar	279	3,380	,804			
Bireysel Destek	Evli	23	4,115	,693	300	2,554	,011*
	Bekar	279	3,638	,874			
Toplumsal	Evli	23	3,739	,904	300	1,023	,307
	Bekar	279	3,511	1,035			
Toplam	Evli	23	3,838	,615	300	1,726	,085
	Bekar	279	3,567	,731			

Tablo 6 incelendiğinde; bireysel destek alt boyutunda evli olan öğrencilerin puan ortalamalarının bekar olan öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu diğer alt boyutlarda ise medeni durum değişkeni ile engellilere yönelik algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Tablo 7. Katılımcıların ailede özel eğitime muhtaç birey olma değişkenine göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerine ilişkin t testi sonuçları

Alt Boyutlar	Ailede Özel Birey Var Mı	N	\bar{x}	Ss.	Sd	t	p
Benimsemek	Evet	27	3,87	,86	300	,794	,428
	Hayır	275	3,74	,83			
Farkındalık	Evet	27	3,42	,95	300	,233	,816
	Hayır	275	3,38	,77			
Bireysel Destek	Evet	27	3,70	1,03	300	,183	,855
	Hayır	275	3,67	,85			
Toplumsal	Evet	27	3,62	1,11	300	,535	,593
	Hayır	275	3,51	1,01			
Toplam	Evet	27	3,65	,79	300	,536	,536
	Hayır	275	3,58	,72			

Tablo 7 incelendiğinde; ailesinde özel eğitime muhtaç birey olma değişkeni ile engellilere yönelik algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Tablo 8. Katılımcıların çevrenizde özel eğitime muhtaç birey olma değişkenine göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerine ilişkin t testi sonuçları

Alt Boyutlar	Çevrenizde Özel Birey Var Mı	N	\bar{x}	Ss.	Sd	t	p
Benimsemek	Evet	119	3,75	,79	300	-0,42	,967
	Hayır	183	3,75	,86			
Farkındalık	Evet	119	3,31	,80	300	-1,429	,154
	Hayır	183	3,44	,78			
Bireysel Destek	Evet	119	3,60	,86	300	-1,162	,246
	Hayır	183	3,72	,87			
Toplumsal	Evet	119	3,45	1,01	300	-1,061	,290
	Hayır	183	3,57	1,03			
Toplam	Evet	119	3,52	,69	300	-1,126	,261
	Hayır	183	3,62	,74			

Tablo 8 incelendiğinde çevresinde özel eğitime muhtaç birey olma değişkeni ile engellilere yönelik algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmanın bu bölümünde, verilerin analizi ve analiz sonucu elde edilen bulgular ile bulgular neticesinde elde edilmiş sonuçlara yer verilmiştir.

Bu çalışma spor bilimleri eğitimi alan üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma bulgularında cinsiyet değişkeni ile engellilere yönelik algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Tablo 2). Araştırmayı destekler nitelikte Özcan (2016) yaptığı çalışmada cinsiyetin özel gereksinimli bireylere yönelik tutum üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sel ve Yıldız (2020) farklı gruplara yaptıkları çalışmada cinsiyete göre algı ve tutumlarda anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Gedik ve Tokar'ın (2018) çalışmada üniversitede öğrenim gören kadınların özel gereksinimli bireylere olan tutumlarının toplam puan ortalamalarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna benzer olarak, Karademir, Açak, Türkçapar ve Eroğlu (2018) yapmış oldukları çalışmada engellilere yönelik algının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı ve bu farklılaşmanın kadın öğrenciler lehine olduğunu belirlemişlerdir. Oliva Ruiz ve arkadaşlarının (2020) yaptıkları benzer bir çalışmada kadınların erkeklere oranla daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Karataş (2020) yapmış olduğu çalışmada kadın öğrencilerin engelli bireylere ilişkin tutumlarının erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu incelemeler sonucunda bazı çalışmaların araştırmamızı destekler nitelikte olduğu, bazı çalışmaların ise farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın diğer bulgusunda spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin engellilere yönelik algı düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Tablo 3). Ortaya çıkan bu duruma araştırma grubun kişisel özellikleri ve engelli bireylerle çok karşılaşmamış olmalarının etkisi olduğu düşünülebilir. Benzer olarak üniversite eğitimi gören öğrencilerin özel gereksinimi bulunan bireylere dair tutumlarının sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ortaya koymuş çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Karataş, 2020; Karademir vd., 2018).

Araştırmanın bir diğer bulgusunda spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin engellilere yönelik algı düzeylerinin öğrenim görülen bölüm değişkenine göre anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 4). Yapılan analizler sonucunda benimsemek alt boyutunda spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasının antrenörlük bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farkındalık alt boyutunda antrenörlük bölümünde ve spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarının beden eğitimi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireysel destek alt boyutunda ve engellilere yönelik algı toplam boyutunda ise spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasının beden eğitimi öğretmenliği ve antrenörlük bölümünde öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplumsal alt boyutunda ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Çıkan bu duruma araştırma yapılan grubun kişisel özellikleri ve bu bölümlerde engellilere yönelik verilen eğitimin etkisinin olduğu düşünülebilir. Sağlam ve Altındağ (2017) araştırmalarında üniversite öğrencilerinin özel gereksinimi olan bireyler hakkındaki farkındalıkları hakkında araştırma yapmış ve öğrencilerin farkındalık düzeylerinin düşük olduğunu sonucuna varmıştır. Bununla birlikte Kritsotakis vd. (2017) sağlık öğrencilerinin fiziksel/zihinsel engelli bireylere bakış açıları üzerine yapmış oldukları araştırmalarının sonucunda, katılımcıların özel gereksinimli kişilere yönelik algı ve tutumlarının düşük düzeyde olduğunu saptamıştır. Diğer ve Yıldız (2021) yapmış oldukları çalışmanın sonucunda da üniversite öğrencilerinin özel gereksinimli bireylere yönelik algı düzeylerini orta düzey olarak tespit etmişlerdir.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda engellilere yönelik algı düzeylerinin yaş değişkenine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Benimsemek alt boyutunda ve farkındalık alt boyutunda düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireysel destek alt boyutu, toplumsal alt boyut ve toplam boyutlarda ise anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öztürk ve Akabay'ın (2014) ve Yaralı'nın (2015) yapmış oldukları araştırmalarında yaş değişkenine dair farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kardeş ve Sadık'ın (2017) yapmış oldukları çalışmada, Yılmaz, Kırımoğlu, Aslanboğa, T. ve Aslanboğa, R., (2019) bakanlıkta çalışan personeller üzerinde engellilere yönelik algı açısından yaş değişkenine göre anlamlı ilişki olmadığını saptamıştır. Elde edilen sonuçlar çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda ise engellilere yönelik algı düzeylerinin medeni durum değişkenine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda bireysel destek alt boyutunda evli olan öğrencilerin puan ortalamalarının bekar olan öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evlilik iki farklı dünyanın birleştirilmesi ve bu yeni dünyada ortaklaşa hareket edebilmektir. Her durumda eşler birbirlerine destek olmak ve beraber hareket edebilmelidir. Evli öğrencilerin bu düşünceyi benimsemelerinin araştırma bulgularını etkilediği düşünülebilir. Diğer alt boyutlarda ise medeni durum değişkeni ile engellilere yönelik algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Araştırmanın son bulgularında ise (Tablo 7-8) engellilere yönelik algı düzeylerinin ailesinde veya çevresinde özel gereksinimi olan birey var mı değişkenine göre incelenmesi

amaçlanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda ailesinde veya çevresinde özel eğitime muhtaç birey olma değişkeni ile engellilere yönelik algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ortaya çıkan bu sonuca göre üniversite öğrencilerinin özel eğitime muhtaç bireylere bakış açısının benzer şekilde olduğu ve bu özelliklere sahip bireylere gösterilmesi gereken özeni gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir. Çelik vd., 2017; Gedik ve Toker, 2018; Kaldık, 2022; Kılıç ve Çıtıl, 2019; Kürkçüoğlu vd., 2021; Şahin ve Bekir, 2016; Şenel, 1995 farklı gruplarla yaptıkları çalışmaları araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Sonuç olarak, spor bilimleri eğitimi alan üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik algı düzeylerini okunulan bölüm, yaş ve medeni durum değişkenlerinin etkilediği, cinsiyet, yaş ve medeni durum değişkenlerinin etkilemediği tespit edilmiştir.

Engelli bireylerin kendi içlerinde hayatları yeteri kadar zordur bir de sosyal ortamlarda olumsuz davranışlara maruz kalmamaları gerekir. Bu bireylere gösterilecek doğru davranışların temelleri ilk olarak ailede ve devamında okullarda atılması önemlidir. Bilinçli bir toplum için eğitim şarttır. Bu düşüncelerden hareketle okullarda öğrencilere ve ailelere farkındalık eğitimlerinin verilmesi önerilebilir. Ayrıca bu konu hakkında toplumda var olabilecek olumsuz durumların tespiti ve daha bilinçli bir nesil oluşturabilme amacıyla farklı yaş grupları ve özelliklere sahip bireyler ile de çalışmaların çoğaltılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akbuğa, B. ve Gürsel, F. (2007). Bilgilendirme yoluyla Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu öğrencilerinin engelli bireye yönelik değişen tutumları. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 5-8.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2018). *Özel gereksinimli çocuklar ve eğitimleri: Özel eğitim*. Ankara: Hedefcs Yayınları.
- Aslan, M. ve Şeker, S. (2013). Engellilere yönelik toplumsal algı ve dışlanmışlık (Siirt Örneği). Siirt Üniversitesi Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, http://www.sosyalhaklar.net/2011/bildiri/aslan_seker.pdf
- Babadağ, M. (1996). *Tekerlekli sandalyeye bağımlı bedensel özürülüler için mutfak ekipmanları tasarımı ve eviye tasarımı için bir irdeleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Bishop, S. R., Lau, M., Shapiro, S., Carlson, L., Anderson, N. D., Carmody, J., Segal, Z. V., Abbey, S., Speca, M., Velting, D. ve Devins, G. (2004). Mindfulness: A proposed operational definition. *Clinical psychology: Science and Practice*, 11(3), 230-241.
- Çelik, F., Terkeş, N., Uslular, E., Şahin, Ö., Savaş, L., Karateke, A., Duygun, G., ve Kahraman, H. (2017). Hemşirelerin işitme engelli bireylere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 20(4), 244-253.
- Diaz, R., Miller, E. K., Kraus, E., ve Fredericson, M. (2019). Impact of adaptive sports participation on quality of life. *Sports Medicine and Arthroscopy Review*, 27(2), 73–82.

- Diğer, H. ve Yıldız, A. (2021). Engelli bireylere yönelik algı ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 807-822.
- Engelliler Hakkında Kanun (2005), Sayı 25868, 5 (44).
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. (5. Baskı). Sage.
- Gedik, Z., ve Toker, H. (2018). Üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları ve sosyal beğenirlik düzeyleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1, 111-116.
- İlhan, E. L. ve Esentürk, O. K. (2014). Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği (zebseyfö) geliştirme çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 19-36.
- Kaldık, B. (2022). Üniversitedeki Z Kuşağı'nın engelli bireylere yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 39-53
- Karademir, T., Açak, M., Türkçapar, Ü., ve Eroğlu, H., (2018). Beden eğitimi öğretmen adaylarının zihinselengellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 20(3), 103-112.
- Karataş, Z. (2020). Sosyal hizmet ve ilahiyat lisans programı öğrencilerinin engelli bireylere ilişkin tutumları. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 15, 65-79.
- Kardaş, N. T., Kardaş, S. B. ve Sadık, R. (2017). Zihinsel engelli çocuğu olan bireylerin çocuklarının sportif etkinliklerine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 34-43.
- Kılıç, E., ve Çıtıl, R. (2019). Üniversite hastanesindeki doktor ve hemşirelerin engellilere yönelik uygulamalar konusundaki farkındalıkları ve engellilere yönelik tutumları. *TJFMPC*, 13(2), 129-141.
- Kürkçüoğlu, I., Ergan, M., Alsını, T. G. E., Keskin, T., Alsını, A. M., ve Başkurt, F. (2021). Diş hekimliği öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 28(3), 433-440.
- Kritsotakis, G., Galanis, P., Papastefanakis, E., Meidani, F., Philalithis, A. E., Kalokairinou, A., ve Sourtzi, P. (2017). Attitudes towards people with physical or intellectual disabilities among nursing, social work and medical students. *Journal of Clinical Nursing*, 26(23-24), 4951-4963.
- Oliva Ruiz, P., Gonzalez-Medina, G., Salazar Couso, A., Jiménez Palomares, M., Rodríguez Mansilla, J., Garrido Ardila, E. M., ve Merchan Vicente, M. N. (2020). Attitude towards people with disability of nursing and physiotherapy students. *Children*, 7(10), 191.
- Özcan, G. H., (2016). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Gedik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Özkubat, U., Sanır, H., Töret, G. ve Babacan, A. (2016). Yetersizlikten etkilenmiş çocukların sosyal kabullerini sağlamada kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin etkisi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 211-232.
- Öztürk, H., Abakay, U. (2014). Research of attitudes of the students studying in schools of physical education and sport toward disabled kids. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 16(3), 66-68.
- Ramadass, S., Rai, S. K., Gupta, S. K., Kant, S., Wadhwa, S., Sood, M. ve Sreenivas, V. (2005). Prevalence of disability and its association with sociodemographic factors and quality of life in India: A systematic review. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 7(6), 1177-1184.
- Sağlam, M. ve Altındağ, Ö. (2017). Üniversite öğrencilerinin engelli bireyler hakkındaki farkındalıkları. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 17(1), 22-37.
- Sel, A. ve Yıldız, Z. (2020). *Öğretmenlerin engelli bireylere yönelik algı ve tutumu: ölçek geliştirme, analizi ve yorumu*. Ankara.
- Şahin, H., ve Bekir, H. (2016). Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 767-779.
- Şahin, H. (2004). Engelilik kimin sorunu? Bireyin mi, toplumun mu? *Öz-Veri*, 1(1), 40-50.
- Şenel, H. G. (1995). Yetersizliğe sahip kardeşi olanlarla, olmayanların yetersizliğe yönelik tutumları ve kaygı düzeyleri yönünden karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(1), 33-39.
- World Health Organization (2013), "Disability Report by the Secretariat", Sixty- Sixth World Health Assembly Provisional Agenda Item 13.5.
- Yanikkerem, E. ve Esmeray, N. (2017). İşitme ve konuşma engelli kadınların yaşadığı güçlükler. *Annals of Health Sciences Research*, 6(2), 38-46. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/annhealthscires/issue/65347/1006826>
- Yaralı, D. (2015). Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Education Faculty*, 17(2), 431-455
- Yılmaz, A., Kırımoğlu, H., Aslanboğa, T. ve Aslanboğa, R. (2019). Gençlik ve spor il müdürlüğü çalışanlarının zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeyinin incelenmesi (Bingöl il örneği). *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 360-372. Doi: 10.31680/gaunjss.574732